

1.5 Kv. vertailu maksuvaikeuksissa olevan yrityksen velkojen muuntamisesta osakkeiksi ja osakepääomaksi

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 120 000 €
Aikajänne: 8/2017–12/2017

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Lyhyesti. Yritysrahoituksen kansainvälistymisen ja finanssikriisiä seuranneen rahoitusjärjestelmän muutoksen (pankkirahoituksen kiristyminen) johdosta on tarpeen arvioida kansallisen yrityssaneerausta ja yritysjärjestelyjä koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia. Arvioinnin suorittaminen edellyttää ensi vaiheessa riittävän laajaa ja kattavaa kansainvälistä vertailua merkityksellisten verrokkimaiden yhtiö-, maksukyvyttömyys- ja yritysjärjestelylainsäädännöstä.

Velkakonversio. Erityisesti joukkolainamarkkinoiden näkökulmasta on viime vuosina tuotu voimakkaasti esille, että yrityssaneerauslaki suosii yrityksen omistajia velkojien kustannuksella ja että tämän epäkohdan poistaminen on keskeistä monipuolisen yritysrahoituksen kehittämisen näkökulmasta. Keskeisimpänä puutteena on pidetty sitä, ettei yrityssaneerauslaki salli velkojen muuttamista osakkeiksi (ns. velkakonversio) ilman omistajien myötävaikutusta.

Valtiovarainministeriön asettama joukkolainamarkkinatyöryhmä ehdotti keväällä 2017, että joukkolainoja pitäisi voida muuttaa osakkeiksi yrityssaneerauksessa ilman osakkeenomistajien suostumusta. Työryhmä teki kaksi vaihtoehtoista ehdotusta velkakonversiosta yrityssaneerauksessa.

Oikeusministeriö kiinnitti joukkolainamarkkinatyöryhmässä ja työryhmän muistiosta järjestetyllä lausuntokierroksella huomiota siihen, että velkakonversion periaatteellisen merkityksen ja huomattavan laajojen vaikutusten johdosta asianmukainen valmistelu edellyttää asian tarkastelua laajemmin kuin vain joukkolainamarkkinoiden kannalta sekä ylipäättään asian perusteellista arviointia maksukyvyttömyysoikeuden ja yhtiöoikeuden näkökulmasta. Asian kiireellisestä valmistelusta joukkolainamarkkinoiden kehittämistä koskevien ehdotusten yhteydessä on sittemmin luovuttu ja ratkaisumahdollisuudet velkakonversioon selvitetään oikeusministeriön johdolla niin nopeassa aikataulussa kuin se on mahdollista.

Keskeiset pakollisesta velkakonversiosta säätämistä puoltavat argumentit liittyvät suomalaisen lainsäädännön kansainväliseen kilpailukykyyn. Nykyisen yrityssaneerailain on arvioitu sisältävän huomattavan ja ainakin ulkomaisille sijoittajille yllättävän oikeudellisen epäkohdan. Jo nykymuotoisen yrityssaneerailain uhan on siten arvioitu vaikuttavan haitallisesti mm. suomalaiseen joukkovelkakirjamarkkinaan ja tarkoittavan sijoittajien tuottovaatimusten nousua. Edellä mainittujen argumenttien arviointi ja huomioon ottaminen lainsäädännön muutostarpeiden arvioinnissa edellyttää sellaista perusteellista oikeusvertailua, jollaista ei ole toistaiseksi ollut saatavilla.

Scheme of Arrangement. Yritysrahoituksen monipuolistumisen on arvioitu korostavan myös tarvetta kokonaan uudelleenlaillisille yritysten rahoituksen järjestelymekanismeille. Yhtenä vaihtoehtona kansallisen sääntelyn ja käytäntöjen kehittämiseksi on ehdotettu Englannin lain mukaisen "Scheme of Arrangement" -menettelyn käyttöönottoa. Yritysten velkojen uudelleenjärjestelyn lisäksi menettelyn on arvioitu mahdollistavan laajemmin myös muunlaisten yritysjärjestelyjen (mm. ostotarjousmenettely, liiketoiminnan siirto) toteuttamisen tuomioistuimen kontrolloimana. Menettelyn mahdollisuuksien jatkoselvittäminen on saanut kannatusta mm. osakeyhtiölain muutostarpeesta keväällä 2016 järjestetyllä lausuntokierroksella.

"Scheme of Arrangement" -menettelyä vastaavan yritysjärjestelymenettelyiden toimivuuden arviointi Suomen olosuhteissa edellyttää pohjaksi sellaista perusteellista kansainvälistä vertailua, jota ei toistaiseksi ole ollut saatavilla.

Selvityksen aineistoina ovat verrokkimaiden lainsäädännön, oikeuskäytännön ja oikeuskirjallisuuden kerääminen, koostaminen ja analysointi sekä asiantuntijahaastattelut.

Selvityksen keskeiset tutkimuskysymykset sijoittuvat suomalaisessa oikeudenalajaottelussa yhtiö- ja maksukyvyttömyysoikeuden alaan. Kansainvälisessä vertailussa on otettava huomioon, että vertailun kohteeksi valikoitavissa oikeusjärjestelmissä ei välttämättä ole vastaavaa oikeudenalajaottelua ja/tai nimenomaista lainsäädäntöä. Vertailuun otettavat maat ovat Ruotsi, Tanska, Iso-Britannia, Amerikan yhdysvallat, Alankomaat, Saksa, Ranska ja Sveitsi.

Tutkimuskysymykset:

- Miten verrokkimaissa on säännelty oman pääoman ja vieraan pääoman ehtoisten sijoitusten sijoittajien etujen huomioon ottaminen yhtiön toiminnan aikana, näiden sijoittajien keskinäinen maksunsaantijärjestys ja insolvenssimenettelyiden keskeiset periaatteet. Selvityksen on katettava yhtiön toiminnan aika sekä erilaiset maksukyvyttömyysmenettelyt ja maksukyvyttömyyteen liittyvät muut yritysjärjestelyt. Myös menettelyiden täytäntöönpanoon liittyvät pääasialliset edut ja haasteet tulee kartoittaa.
- Onko verrokkimaissa käytössä tai keskusteltavana (jos, niin minkälaisia) yritystoiminnan saneerausmenettelyjä ("restructuring proceedings")?
- Miten verrokkimaiden yhtiö-, maksukyvyttömyys- ja/tai muussa yritysjärjestelylainsäädännössä säädetään pakollisesta velkoja-aloitteisesta velkakonversiosta?
- Onko verrokkimaissa käytössä muita laissa säädettyjä yritysjärjestelymenettelyjä yhtiön velkojen järjestelemiseksi (mm. "Scheme of Arrangement" tai vastaava)? Entä muiden yritysjärjestelyjen toteuttamiseksi?
- Minkälainen vaikutus pakollista velkakonversiota ja/tai erityisiä yritysjärjestelymenettelyjä koskevalla lainsäädännöllä ja/tai oikeuskäytännöllä on ollut osapuolten välisen vapaaehtoisen saneerauksen käytölle ja muulle sopimuskäytännölle?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Selvitys liittyy hallitusohjelman tavoitteeseen kilpailukyvyn vahvistamisesta elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla. Kilpailukyvyn aliministerityöryhmä on puoltanut velkakonversiota koskevan selvitystyön aloittamista kevään 2017 aikana ja selvityksen toteuttamista niin nopeassa aikataulussa kuin se käytettävissä olevien resurssien puitteissa on mahdollista. Tämä tietotarvekuvaus on toimitettu aliministerityöryhmälle tiedoksi 26.4.2017.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

kv. benchmarking

1.6 Suurten vientirahoitushankkeiden taloudellisten vaikutusten selvittäminen ja riskien arviointi

**Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 100 000 €
Aikajänne 8/2017–2/2018**

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Lyhyesti. Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi helmikuussa 2017, että ”Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee yhdessä Valtiovarainministeriön, Valtiokonttorin ja Finnvera Oyj:n kanssa laivanrakennuksen rahoituksen periaatteet ottaen huomioon mm. laivanrakennusteollisuuden vaikuttavuusarvion sekä kasvaviin vastuisiin liittyvät riskit ja taloudelliset vaikutukset.”

Suurten vientirahoitushankkeiden päätösten tueksi tarvitaan jatkossa kattavampaa ja systemaattisempaa tietopohjaa hankkeiden vaikutusmekanismeista, taloudellisista vaikutuksista ja riskeistä. Alushankkeiden ja muiden suurten vientihankkeiden volyymin ja niihin liittyvien vastuiden kasvaessa hankkeisiin liittyvää vaikuttavuusarviointia, erityisesti taloudellisten vaikutusten ja riskien arviointia (ja mahdollisesti myös seurantaa) on tarkoituksenmukaista kehittää tarkemmaksi, perusteellisemmaksi ja läpinäkyvämmäksi. Suurimmat vastuut ja sitä kautta myös riskit keskittyvät muutamalle toimialalle tai muuten kapealle sektorille.

- Tutkimuksessa selvitetään suurten laivanrakennushankkeiden taloudelliset vaikutukset ja raportoidaan malli, jolla suurten vientirahoitusta tarvitsevien hankkeiden kokonaistaloudellisia vaikutuksia (vaikutukset yrityksiin, julkiseen sektoriin, kotitalouksiin) voidaan arvioida systemaattisesti siihen liittyvää päätöksentekoa tukemaan. Tutkimuksessa tulee huomioida julkisten resurssien vaihtoehtoinen käyttö ja sitä kautta syntyvät taloudelliset vaikutukset.
- Hankkeen toisena osana arvioidaan, mitä vaikutuksia vientihankkeisiin liittyvillä kasvavilla vastuilla ja rahoitusriskeillä on valtion näkökulmasta. Selvityksessä tulisi arvioida systemaattisesti hankkeista aiheutuvia valtion kasvavia takausvastuita ja niihin liittyviä riskejä suhteessa hankkeen kokonaistaloudellisiin vaikutuksiin sekä arvioida sitä, mitkä ovat julkisen rahoituksen (ml. siihen sisältyvä mahdollinen tukielementti) positiiviset ja negatiiviset vaikutuskanavat.

Suurten viennin rahoitushankkeiden aikajänne on useita vuosia, jolloin hankkeiden vaikuttavuutta arvioidessa pitäisi pystyä analysoimaan hankkeiden taloudellisia vaikutuksia useiden vuosien aikana. Pitkä aikajänne tekee myös hankkeisiin liittyvien (rahoitus)riskien arvioinnista erittäin haasteellista.

- Hankkeen menestyksellinen toteuttaminen edellyttää toteuttajataholta laajaa ekonomistiosaamista, kykyä reaali-taloudellisten vaikutusten analyysiin, päätöksenteon tueksi tarvittavan arviointimallin kehittämiseen sekä rahoitusriskien, erityisesti vienninrahoituksen, analyysiin.

Tutkimuskysymykset:

Selvityksen keskeiset tutkimuskysymykset liittyvät erityisesti vientihankkeiden kokonaistaloudellisten vaikutusten arviointiin, sekä rahoitusriskien vaikutusten selvittämiseen. Hankkeen osana tulisi raportoida näihin kysymyksiin liittyvät mallit ja analyysivälineet sekä mahdolliset kehittämistarpeet.

- Hankkeiden elinkeinopoliittinen merkitys sekä hankkeessa mahdollisesti toteutettavien innovaatioiden suora ja epäsuora merkitys; pienen toimialan (erit. alushankkeet) tukemisen merkitys koko Suomen teollisuustuotannon näkökulmasta - mikä kansantaloudellinen vaikutus saavutetaan, ts. mikä on esim. arvio yhden työpaikan hinnasta, kun otetaan huomioon alusten rahoittamiseen liittyvät valtiolle koituvat rahoituskustannukset sekä resurssien vaihtoehtoisella käytöllä saavutettavat vaikutukset
- Vaikutukset hankkeiden/toimijan pitkän aikavälin kilpailukykyyn ja kilpailuasemaan
- Arvonlisäys - arvonlisäketjun toiminta; hankkeiden vaikutukset esim. alihankkijoihin, työllisyyteen, kulutukseen, verokertymään jne
- Selvitetään rahoitusriskien vaikutusta valtion talouden kokonaisuuteen sekä sitä, millä arviointikehikolla voitaisiin käsitellä hankkeiden myötä kasvavien valtion takausvastuiden ja riskien suhdetta hankkeiden kokonaistaloudellisiin vaikutuksiin? Tavoitteena on arvioida hankkeiden ns. kokonaiskannattavuutta Suomen valtion kannalta.

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Selvitys liittyy hallitusohjelman kärkihankkeeseen kilpailukykyyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla (kilpailukykyinen vienninrahoitusjärjestelmä, yritysten oman pääoman ja rahoitusaseman vahvistaminen).

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Politiikkatoimien arviointi ex ante, ja toimintavaihtoehtojen vertailu

Hankkeen tuloksena tulee olla raportti mahdollisine liitteineen, jossa kuvataan hyvin perustellut vastaukset em. tutkimuskysymyksiin. Tarvittaessa hanke voidaan jakaa kahteen erilliseen selvitykseen: 1. taloudelliset vaikutukset ja 2. riskien arviointi.

2.3 Poikien koulumenestyksen ja osaamisen parantaminen

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €

Aikajänne: 8/2017–12/2017

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Tyttöjen ja poikien välinen ero, tyttöjen hyväksi, on lukutaidossa Suomessa aina ollut poikkeuksellisen suuri verrattuna muihin maihin. Myös matematiikassa ja luonnontieteissä suomalaiset pojat menestyvät tyttöihin nähden heikommin kuin OECD -maissa keskimäärin. Vuonna 2015 valmistuneen PISA-tutkimuksen mukaan tytöt olivat Suomessa poikia parempia kaikilla luonnontieteiden alueilla.

Suomessa noin 15 prosenttia nuorista jää ilman toisen asteen tutkintoa. Pelkän peruskoulun varaan jääminen on yleisempää miesten, suurista kaupungeista ja heikommasta sosioekonomisesta taustasta tulevien, maahanmuuttajataustaisten ja heikosti peruskoulussa pärjänneiden keskuudessa. Menestys peruskoulussa ennustaa voimakkaasti toisen asteen tutkinnon suorittamista. Alemmilla kouluarvosanoilla peruskoulusta valmistuvilla on huomattavasti pienempi todennäköisyys suorittaa mitään toisen asteen tutkintoa kuin hyvillä arvosanoilla valmistuneilla. Poikien heikompi suoriutuminen toisen asteen opinnoista voidaan ennustaa eroilla peruskoulun arvosanoissa. Poikien koulutustaso onkin Suomessa tyttöjen koulutustasoa alhaisempi.

Joillakin alueilla neljännes miehistä jää vaille toisen asteen tutkintoa. Miesten osuus koulutuksen ja työn ulkopuolella olevista 20–24 –vuotiaista (NEET-aste) on merkittävästi naisten osuutta suurempi. Miehillä osuuden kasvu on myös ollut jyrkempää kuin naisilla.

Kaikkiaan noin 16 prosenttia (85 900) peruskoulun oppilaista sai tehostettua tai erityistä tukea syksyllä 2015. Tehostetun tuen oppilaista poikia oli 65 prosenttia ja tyttöjä 35 prosenttia. Erityistä tukea saaneista poikia oli 70 ja tyttöjä 30 prosenttia.

Nuorille, jotka eivät perusasteen koulutuksen jälkeen suorita vähintään toisen asteen koulutusta, yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittyminen on muita vaikeampaa. Ilman toisen asteen tutkintoa olevien todennäköisyys olla koulutuksen ja työn ulkopuolella kolmekymmentävuotiaana on 20 prosenttiyksikköä suurempi kuin toisen asteen tutkinnon suorittaneilla. Tiedetään, että hyvinvointi-ongelmat usein kasautuvat: peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa vaille jäävillä nuorilla on enemmän toimeentulon sekä mielenterveyden ongelmia.

OECD:n yhteiskuntakatsauksessa (2016) nostetaan esiin monia epäsuotuisia asioita, joilla on yhteys työn ja koulutuksen ulkopuolella olemiseen. Sillä voi olla vakavia pitkäaikaisia vaikutuksia terveyteen, syntyvyyteen ja rikollisuuteen. NEET-nuorten onnellisuuden, luottamuksen ja poliittisen mielenkiinnon taso on muita matalampi. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olemisen vaikuttaa todennäköisesti nuorten onnellisuuteen, voi saada heidät tuntemaan itsensä osattomiksi ja voi heikentää sosiaalista koheesiota. NEET-nuorten tyytyväisyys elämään ja luottamus toisiin on muita nuoria matalammalla tasolla. He ovat myös vähemmän kiinnostuneita yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta.

Hanke jakautuu kahteen osaan: 1) tiiviiseen tutkimuskirjallisuuteen perustuvaan katsaukseen sekä 2) tapaustutkimukseen enintään kymmenessä koulussa. Tapaustutkimukseen valikoidaan kouluja, joissa tyttöjen ja poikien väliset erot osaamisessa ovat aiemman tutkimuksen tulosten perusteella

valtakunnallisesti pieniä ja/tai kouluja, joissa pystytty kaventamaan merkittävästi tyttöjen ja poikien osaamisessa olleita eroja.

Tutkimuskirjallisuuteen perustuvassa katsauksessa keskitytään tiivistämään olemassa oleva tieto tyttöjen ja poikien osaamisessa esiintyvistä eroista sekä niihin liittyvistä tekijöistä (esimerkiksi alueelliset, sosioekonomiset, kulttuurilliset tekijät). Lisäksi kuvataan tiiviisti olemassa oleva tieto oppimiseen liittyvien asenne- ja motivaatiotekijöiden eroista tyttöjen ja poikien välillä sekä näiden vaikutus oppimistuloksiin ja opintojen etenemiseen erityisesti poikien näkökulmasta.

Tapaustutkimuksessa pyritään tunnistamaan koulujen käytännössä toteutettuja interventioita, joilla on ollut merkittävä vaikutus tyttöjen ja poikien osaamiserojen kaventamiseen, erityisesti poikien oppimistuloksia, oppimisasenteita ja motivaatiota nostavalla tavalla. Tapaustutkimuksissa huomioidaan mm. sosiaalisen ympäristön vaikutus, opetushenkilöstöön liittyvien tekijöiden vaikutus, pedagogisten ratkaisujen laatu, ohjauksen riittävyys sekä kodin ja koulun yhteistyö (esim. koulutuksen välitetty arvostus).

Selvityksessä syntyy syrjäytymisen ehkäisyyn ja NEET-nuorten määrän vähentämiseen tähtäävän toimintasuunnitelman toimeenpanoa tukevaa tietoa, joka mahdollistaa toimintavaihtoehtojen vertailua ja koulutus- ja yhteiskuntapoliittisia interventioita.

Tutkimuskysymyksiä:

- Mitkä tekijät selittävät tyttöjen ja poikien eroja osaamisessa, oppimiseen liittyvissä asenteissa sekä motivaatiossa?
- Mitkä interventiot edesauttavat tehokkaimmin oppimiseröjen kaventamista, oppimiseen liittyvien asenteiden parantumista sekä motivaation kasvua, erityisesti poikien kohdalla??
- Mitkä tekijät esimerkiksi sosiaalisessa ympäristössä, opetushenkilöstöön liittyvissä tekijöissä, pedagogisissa ratkaisuissa, oppilaan ohjauksessa tai kodin ja koulun yhteistyössä ovat yhteydessä onnistuneisiin interventioihin oppimistulosten ja oppimiseen liittyvien asenteiden nostamiseksi?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan: Hallitus päätti puoliväliriihessä 24. – 25.4.2017 käynnistää uusia toimia lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten määrän vähentämiseksi. Yksi sovitusta toimista on selvitys syistä, jotka selittävät peruskoulun päättävien poikien tyttöjä heikompaa osaamista ja koulumenestystä.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Toimintavaihtoehtojen vertailu.

2.4 Sote-uudistuksen vaikutukset osaamisen uudistamiseen

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 200 000 €

Aikajänne: 8/2017–3/2018

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän uudistus on etenemässä toimeenpanovaiheeseen. Sote-uudistuksen onnistuminen edellyttää myös henkilöstön osaamisen kehittämistä, sillä muuttuviin palveluihin ja toimintatapoihin liittyy paljon uusia osaamistarpeita. Maakunnissa ja alueilla on jo käynnistetty useita osaamiseen keskittyviä hankkeita, mutta valtakunnallinen koordinaatio osaamisen kehittämisen suunnista on tähän asti puuttunut. Yhtenäistä tietoa sote-uudistuksen aiheuttamista osaamistarpeista kaivataan kipeästi erityisesti korkeakoulukentällä, mutta myös ammatillisessa koulutuksessa. Uudet osaamistarpeet tulee kartoittaa, jotta riittävä osaaminen pystytään koulutuksella varmistamaan sekä muutostilanteessa että sen jälkeen.

Sote-palveluiden integraatio, asiakaskeskeiset ja sähköiset palvelut, tiedonhallinnan haasteet ja valinnanvapauden lisääminen muuttavat palveluita, työnjakoja sekä osaamistarpeita. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat yhteistyössä tunnistaneet erityisiksi haasteiksi järjestämis- ja tuottamisvastuisiin, palveluohjaukseen sekä kustannusvaikuttavuuteen liittyvät osaamistarpeet. STM on jo edennyt muutosjohtamisen koulutuksen valmistelussa sekä erikoisosaamisen kehittämisessä sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillisessa toiminnassa. OKM on käynnistänyt keskustelun terveysalan kaksoistutkintojen sekä sosiaalialan ja kuntoutusalan koulutusten kehittämisestä.

Opetus- ja kulttuuriministeri tiedotti 6.4.2017 sosiaali- ja terveysalojen koulutuksen uudistamisprosessin käynnistämisestä. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö tarvitsevat tässä prosessissa laadittavien Sote-uudistus ja osaamisen kehittäminen –linjausten valmisteluun kattavan tietoperustan. Tällä VNTEAS-hankkeella on tarkoitus koota olemassa oleva tutkimusnäyttö ja kehittämishankkeissa syntynyt tieto uudistuvista osaamistarpeista, kuulla palvelujärjestelmän näkemyksiä osaamisvajeista ja vertailla tätä tietoa kansainväliseen näyttöön sekä tehdä ehdotus keskeisistä muutostarpeista osaamisessa ja koulutustarjonnassa.

Tutkimuskysymyksiä:

I Kartoitus sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän uudistuksen tuottamista osaamistarpeiden muutoksista. Kartoitus toteutetaan pääosin jo olemassa olevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden tulosten perusteella ja asiantuntijoiden kuulemisella (verkkoavoriihi myös työntekijätasolle ja ammattijärjestöille, haastattelut, kuulemiset). Kartoituksella selvitetään seuraavia osa-alueita:

- Uudistuvien toimintamallien, hyvien käytäntöjen ja ammattilaisten roolien kuvaus, erityisesti liittyen sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatioon ja sähköisiin palveluihin.
- Tiedonhallinnan korostuminen sote-integraation ja valinnanvapauden laajenemisen myötä
- Osaamistarpeiden muutos seuraavista näkökulmista:
 1. Vastaako nykyinen koulutuksen tuottama osaaminen uusia osaamistarpeita ja uutta sote-

palvelujen tuottamismallia, ottaen huomioon mm. asiakkaan roolin muutokset, data-analytiikan, kuntoutusalan koulutuksen uudistusprosessin sekä ammatillisen koulutuksen reformin

2. Miten varmistetaan ammattihenkilötoiminnan edellyttämä ydinosaaminen potilas- ja asiakasturvallisuuden sekä palveluiden laadun kannalta?
 3. Mitkä ovat eri ammattilaisten geneeriset osaamisen uudistustarpeet (esim. palveluohjaus, kustannusvaikuttavuustietoisuus, sote-integroiva ajattelu, moniammatillinen yhteistyö)?
 4. Millaisia muutoksia digitalisaatio, tiedonhallinta ja tietosuoja aiheuttavat osaamistarpeisiin (mm. asiakkaan roolin muutos, sähköisten palveluiden tarjonnan lisääntyminen, asiakkaan ja ammattilaisen suhteen muutos ja asiakkaan tukeminen palveluiden käytössä, tietosuojasääntelyn muutokset, jatkokoulutuksen tarve)?
 5. Mitkä ovat uusien tehtäväkuvien mahdollisuudet ja niiden edellyttämä osaaminen?
- Riskianalyysi – mitä jos osaamismuutoksiin ei vasta?

II Nykyisen koulutusjärjestelmän ja TKI-toiminnan kehittämistarpeet soten näkökulmasta

- Mitä tarjontaa koulutusjärjestelmä tällä hetkellä tuottaa sote-uudistuksen tarpeisiin (ml. tutkintoon johtava koulutus ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakoulutuksessa ja erikoistumis- täydennys- ja lisäkoulutus)?
- Missä määrin nykyinen koulutusjärjestelmä tuottaa sote-uudistuksen edellyttämää osaamista, erityisesti moniammatillista ja integraation edellyttämää osaamista? Onko katvealueita ja/tai päällekkäistä koulutusta ja/tai epätarkoituksenmukaisia koulutusputkia? Voidaanko katvealueisiin vastata myös työnantajan täydennyskoulutuksella?
- Miten korkeakoulujen tulisi jatkossa organisoida työelämäyhteistyö ja kehittämissyhteistyönsä sote-sektorilla maakuntien kanssa? Millä tavoin korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoiminta tukisi parhaimmalla tavalla uudistuvan sote-järjestelmän tarpeita?
- Miten digitalisaatiolla voitaisiin paremmin tukea koulutusta ja sen tarjoamista muuttuvassa ympäristössä?

III Esitysten tekeminen seuraavista kehittämiskohteista:

- tutkintorakenne ja uudet tutkinnot
- tutkintojen sisällöt
- tutkintoja täydentävä koulutus
- osaamisen kehittämisen uudet muodot
- tutkimus- ja kehittämissyhteistyö

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallitus on esittänyt eduskunnalle uusien maakuntien perustamista 1.7.2017 alkaen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtämistä kunnilta maakunnille 1.1.2019 alkaen.

Hallituksen säästö- ja rakennepoliittinen ohjelma ja kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen henkilöstön toimenkuvia uudistamalla koulutuksen avulla (Talouspoliittisen ministerivaliokunnan 16.2.2016 hyväksymä toimenpideohjelma).

PMI Sipilän hallituksen ohjelman mukaan tavoitteena on koulutuksen ja työelämän välisen

vuorovaikutuksen lisääminen.

STM on käynnistämässä selvitystä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lainsäädännön uudistamisesta sekä valmistelua maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta. Osana sosiaalihuollon ammattihenkilöiden neuvottelukunnan työtä valmistellaan selvitys sosiaalialan osaamistarpeista.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

- kirjallisuuskatsauksia, taustoitusta, mukaan lukien olemassa olevan tiedon meta-analyysit
- strategian toimeenpanoa tukevaa tietoa, mukaan lukien tilannekuva-analyysi
- toimintavaihtoehtojen vertailua

4.6 Selvitys metaanilla toimivien kaasujoneuvojen käyttörajoituksista maanalaisissa tiloissa

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 50 000 €
Aikajänne: 8/2017–12/2017

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Kaasuautojen käyttö on Suomessa kielletty monissa maanalaisissa tiloissa, esimerkiksi linja-autotermiinaaleissa ja maanalaisissa pysäköintilaitoksissa. Kiellot perustuvat pelastuslaitoksen olemassa oleviin määräyksiin. Maailmalla ei kuitenkaan ole vastaavalla tavalla rajoitettu maakaasuajoneuvojen käyttöä. Nestekaasuautoille sen sijaan on rajoituksia. Tästä syystä johtuen on syytä selvittää, olisiko myös Suomessa mahdollista keventää maakaasun liikennekäyttöön liittyvää sääntelyä ja poistaa mahdollisia turhia käyttörajoituksia.

Tutkimuskysymyksiä:

Miksi kaasuautojen käyttö maanalaisissa tiloissa on Suomessa monin paikoin kielletty? Mitä säädöksiä kiellon taustalta löytyy? Onko niille perusteita? Onko kieltoja mahdollista purkaa kaasuautojen käytön edistämiseksi?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Tutkimushanke tukee hallitusohjelman kirjauksia kotimaisen öljynkäytön puolittamistavoitteesta ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä. Hanke-esitys tukee myös kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden toteuttamista.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Ennakointitietoa ja taustoitusta, mukaan lukien olemassa olevan tiedon meta-analysit.

4.7 Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja poikkeamien perusteet

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 180 000 €

Aikajänne: 8/2017–4/2018

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

EU:n vesipolitiikan puitedirektiiviin (2000/60/EY, VPD) mukaan jäsenvaltion tulee ehkäistä vesimuodostumien tilan huononeminen ja pyrkiä saavuttamaan hyvä tila vuoteen 2015 mennessä mutta viimeistään 2027. Epäselvää on ollut, voivatko nämä vesienhoidon ympäristötavoitteet estää esimerkiksi luvan myöntämisen tavoitteita vaarantaville yksittäisille hankkeille, joita voivat olla esimerkiksi vesiliikenne-, vesiviljely-, vesihuolto-, tulvasuojelu- ja biovoimalahankkeet.

EU-tuomioistuin (EUTI) antoi 1.7.2015 asiassa C-461/13 (Weser-joen tapaus) tuomion, jossa se korosti vesienhoidon ympäristötavoitteiden sitovuutta. Sen mukaan jäsenvaltioilla on, jollei hankkeeseen sovelleta poikkeusta, velvollisuus evätä lupa tietyltä hankkeelta, jos se voi aiheuttaa pintavesimuodostuman tilan huononemisen tai jos se vaarantaa pintavesien hyvän tilan taikka pintavesien hyvän ekologisen potentiaalin ja hyvän kemiallisen tilan saavuttamisen. Pintavesimuodostuman "tilan huononeminen" on tulkittava siten, että kyseessä on huononeminen heti, kun ainakin yhden VPD liitteessä V tarkoitetun laadullisen tekijän tila huononee yhdellä luokalla, vaikka tämä huononeminen ei johda pintavesimuodostuman luokan alenemiseen kokonaisuudessaan. Lisäksi tällä hetkellä EU komissio selvittää laajasti art. 4 poikkeuksien käyttöön liittyviä kehittämistarpeita.

EU-tuomioistuin siis katsoi vesienhoidon ympäristötavoitteiden olevan hankkeiden lupaharkintaa sitovia. Tuomioistuimen mukaan jäsenvaltion on evättävä lupa sellaiselta hankkeelta, joka saattaa aiheuttaa pintavesimuodostuman tilan huononemista tai vaarantaa vesimuodostuman hyvän tilan saavuttamisen.

Suomessa korostettiin vesipuitedirektiivin suunnitelmallista luonnetta, kun lakia vesien- ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004, VMJL) säädettiin. Laki vesien- ja merenhoidon järjestämisestä on suunnittelujärjestelmää koskeva laki, jolla ei luoda suoraan yksittäisiä hankkeita tai sektoreita koskevia veloituksia. Vesilaisissa sekä ympäristönsuojelulaisissa kuitenkin edellytetään, että vesienhoitosuunnitelmat otetaan huomioon lupaprosesseissa ja muussa viranomaistoiminnassa. Ympäristötavoitteista poikkeamisen menettelystä säädetään väljästi siten, että vesienhoitosuunnitelmassa tulee esittää selvitys poikkeamisedellytysten toteutumisesta ja hankkeen aiheuttamista muutoksista vesimuodostumassa ja sen tilassa.

Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö käynnistivät vuonna 2016 esiselvityksen sen arvioimiseksi, mikä on EU-tuomioistuimen Weser-joen tapauksessa tekemien vesipuitedirektiivin säännösten tulkintojen ja Suomen kansallisen lainsäädännön välinen suhde. Esiselvityksessä arvioitiin Suomen kansallisen lainsäädännön EU-oikeuden mukaisuutta ja selväpiirteisyyttä.

Esiselvityksessä tunnistettiin jatkokehittämistarpeita, joita tässä hankkeessa on tarkoitus selvittää yksityiskohtaisemmin.

Tutkimuskysymyksiä:

Keskeisin kehittämistarve liittyy poikkeamia koskevien edellytysten kehittämiseen. Samassa yhteydessä tulisi esittää toimintamalli, missä menettelyssä ja mikä taho harkinnan tekisi.

Hankkeessa on:

- selvitettävä, miten muissa EU-maissa on toimittu EU-tuomioistuimen päätöksen johdosta
- arvioitava millä tavalla vesienhoidon ympäristötavoitteiden poikkeamia koskevien edellytysten tarkistaminen on tarpeen
- arvioitava vesienhoidon ympäristötavoitteiden poikkeamismenettelyjä koskevaa sääntelyä ja sen kehittämisen tarvetta
- esittää vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia miten viranomaisten työnjakoa poikkeamismenettelyssä voitaisiin kehittää ottaen huomioon myös maakuntaudistuksen aiheuttamat hallinnolliset muutokset
- laatia vesienhoitotyöhön ohjeistusluonnos art 4 poikkeamismenettelyjen soveltamiseen ja järjestää viranomaisille koulutusta
- osallistua EU asiantuntijatyöryhmiin sekä laatia taustoituksia EU asiantuntijaprosesseihin ja ohjeistuksiin.

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hanke toteuttaa pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman strategista tavoitetta biotalous ja puhtaat ratkaisut. EU-tuomioistuimen päätös voi hidastaa tai jopa estää yksittäisten biotaloushankkeiden toteuttamisen ilman että poikkeusten käytön mahdollisuutta selvitetään. Hanke tukee myös toista tavoitetta Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen, koska hankkeeseen sisältyy menettelyn sujuvoittamista koskeva tavoite.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Politiikkatoimien arviointia: Lainsäädäntömuutosten arviointi ja uusien EU ohjeluonnosten kommentointi

6.7 Kuntien käyttötalouden menojen kannustinjärjestelmä

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €

Aikajänne: 8/2017–6/2018

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Osana JTS -miljardin kustannussäästötavoitetta hallitus päätti puoliväliriihessä kuntien käyttötalouden menoja koskevan kannustinjärjestelmän käyttöönotosta. Käyttökustannusten kasvun hillitsemiseksi otetaan käyttöön kuntien kustannusten kasvun hillintään tähtäävä kannustinjärjestelmä. Päätöksessä todettiin, että jatkovalmistelua tuetaan erikseen käynnistettävällä selvityksellä, jossa kannustinmallin yksityiskohdat, laskentaperusteet ja vaikutusarviot tarkentuvat.

Vuonna 2019 kunnille jäävien tehtävien palvelutuotannon kustannukset (netto) olivat yhteensä 13,1 miljardia. Kuntien väliset kustannuserot ovat erittäin suuria, halvimmassa kunnassa 1 500 €/asukas ja kalleimmassa kunnassa 3 600 €/asukas. Säästöpotentiaali on huomattavan suuri. Jos esimerkiksi niissä kunnissa (runsas 100 kuntaa), joissa kustannustaso on koko maan keskimääräistä tasoa korkeampi, tuotettaisiin palvelut koko maan keskimääräisellä asukaskohtaisella kustannuksella, säästö olisi noin 600 milj. euroa.

Kannustinmallin käyttöönotto edellyttää kuntien kustannusten tarvekiointia ja kustannuserojen syiden tunnistamista. Tarvekioinnissa tulee ottaa huomioon kuntien erilaiset palvelutarpeet ja olosuhdetekijät, jolloin kuntien asukaskohtaiset kustannukset ovat vertailukelpoisia. Kannustinjärjestelmä merkitsisi valtiosuoksien osittaista uudelleenkohdentamista niille kunnille, joissa kuntien käyttötalouden tarvekioitujen kustannusten taso tai muutos saavuttaa kannustinpalkkion myöntämiseksi asetetut kriteerit. Jos kannustinjärjestelmään varattaisiin esimerkiksi 100 milj. euron suuruinen osuus valtiosuoksista, merkitsisi tämä valtiosuuden leikkausta kaikilta kunnilta asukaskohtaisesti yhtä paljon, noin 18,4 €/asukas.

Kannustinrahoitukseen varattava osuus voitaisiin jakaa niille kunnille, joiden tarvekioidut asukaskohtaiset kustannukset saavuttavat kannustinpalkkiolle asetetut kriteerit. Asetetun kriteerin saavuttaneille kunnille osoitettaisiin kannustinpalkkio kustannustehokkuuden osoittamassa suhteessa. Lisäksi laskentaperusteeksi voitaisiin ottaa esimerkiksi hyvä suhteellinen kehitys käyttökustannusten nousun hillitsemisessä.

Kannustinpalkkiojärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön 2019 – 2029 ja ensimmäisen kerran kannustepalkkioita voitaisiin maksaa vuonna 2020 vuoden 2019 tilinpäätöstietojen perusteella.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa kuntien käyttötalouden menojen kannustinjärjestelmistä, jossa tavoitteena on tehostaa kuntatalouden toimintaa, säästää kuntien kustannuksia ja vauhdittaa kuntien rakennemuutoksia. Toimivan kannustinjärjestelmän tulisi olla yksinkertainen, saada kentän toimijoiden hyväksynnän, ottaa huomioon alueelliset erot palveluiden tarpeessa, palkita tuottavuudesta tietyinä ajankohtana ja aikaansaadusta muutoksesta. Tutkimuksessa tulisi käyttää tuoreimpia saatavissa olevia kuntakohtaisia kustannustietoja.

Tutkimuksen tulee tuottaa tietoa kuntien menojen kannustinjärjestelmän kehittämisen pohjaksi ja laatia kuvaus vaihtoehtoisista kannustinmalleista, laskentaperusteista ja kannustinmekanismista, ts. miten uskottava ohjausvaikutus syntyy. Lisäksi tutkimusryhmän tulee esittää konkreettisia

kehittämisehdotuksia toimivan kannustinmallin kehittämiseksi kuntien menojen kasvun hillitsemiseksi.

Tutkimuskysymyksiä:

- Miten tarvevakiointi tulisi toteuttaa ottaen huomioon kuntien erilaiset tehtävät, kuntien väliset erot palveluiden tarpeessa ja toteutuksessa?
- Miten olosuhdetekijät tulisi ottaa huomioon?
- Miten korvauserusteisiin voidaan yhdistää palvelujen laatua ja vaikuttavuutta sekä tuloksia koskevia tekijöitä?
- Miten kannustintuki tulisi kohdentaa ja millainen olisi toimiva palkkioiden maksuprofiili?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallituksen puoliväliriihen päätös kannustinmallin käyttöönotosta

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Strategian toimeenpanoa tukevaa tietoa, mukaan lukien tilannekuva-analyysit, sekä toimintavaihtoehtojen vertailua

6.8 Kuntien rakennuskannan kehitys- ja säästöpotentiaali

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 120 000 €

Aikajänne: 8/2017–12/2017

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Sote- ja maakuntauudistuksen seurauksena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen toimitilat siirtyvät pois kuntien käytöstä, mutta kuntien omistukseen ja hallintaan jää uudistuksen jälkeenkin erittäin merkittävä rakennuskanta. Opetustoimet tilat muodostavat siitä todennäköisesti merkittävimmän osuuden. Kuntien rakennuskannassa on nähtävissä selvää kehitys- ja säästöpotentiaalia, mutta sen hyödyntäminen edellyttää toimintaympäristöjen ja palveluverkon kehittämistä, tilatehokkuuden parantamista sekä ylläpito- ja tilapalvelukustannusten karsimista.

Kuntien rakennuskanta ja tilankäyttö kuuluu kunnallisen itsehallinnon piiriin, joten valtion ohjauskeinot asiassa ovat rajalliset. Kuntia voidaan kuitenkin tukea ja kannustaa, edistää tilankäyttöön liittyvän osaamisen ja palvelujen saatavuutta sekä terveellisten ja toimivien tilojen syntymistä. Kuntien tilahallinnan ammattimaistuminen ja kustannustietoisuuden lisääntyminen vahvistaisi osaltaan myös kuntataloutta.

Keinojen tarkempi määrittely edellyttää aluksi selvitystyön tekemistä. Merkittävä ongelma on, että kuntien rakennuskannasta käytettävissä olevat tiedot ovat hajanaisia eikä selkeää kuvaa rakennuskannan käytöstä ole. Tarvittaisiin tietoa kuntien omistamista kiinteistöistä, niiden käytöstä, sijoittumisesta ja teknisestä arvosta. Tiedon avulla olisi mahdollista arvioida rakennuskannan ylläpitämisen merkitystä kuntataloudelle. Tämä selvitystyö olisi tarpeen pystyä toteuttamaan kesän 2017 aikana.

Nykytilaselvityksen jälkeen ja osin sen rinnalla tulisi selvittää keinoja kuntien parhaiden käytäntöjen ja esimerkkien kokoamiseksi siitä, miten rakennuskanta saadaan toimivimmalla ja taloudellisesti tehokkaimmalla tavalla käyttöön, miten investoinnit tuottavat mahdollisimman paljon hyötyä ja miten tilatehokkuutta pystyttäisiin nostamaan. Selvityksessä tulisi tunnistaa millaisia malleja ja konsepteja voitaisiin kehittää kuntien tueksi, ja mille konsepteille olisi ensi vaiheessa tarvetta.

Yhtenä keskeisenä selvityskohteena olisi, miten toimitilastrategiat sekä erilaiset toimitilojen hallintamallit, kuten esimerkiksi elinkaarimallit tai palvelukeskusmallit, joilla vastuu kiinteistöjen arvosta ja käyttökelpoisuudesta vuotuistetaan vuokramenona kuntien talousarvioon saataisiin yleisempään käyttöön ja miten erityisesti suurissa hankkeissa voitaisiin hyödyntää ns. allianssimalleja. Samalla selvitetäisiin mahdollisuuksia tyhjenevien toimitilojen uusien käyttömahdollisuuksien löytämiseksi ja myös tiloista luopumiseksi. Näiden vaikuttavuus edellyttää, että mukaan saataisiin riittävästi kuntia.

Lisäksi tulisi selvittää taloudellisten kannusteiden mahdollisuudet tilatehokkuuden nostamiseksi ja kiinteistökannan käytön tehostamiseksi. Samalla tulisi selvittää mahdollisuudet talouteen liittyvin keinoin kannustaa kuntia erityisesti hyvinvointia ja terveyttä tukeviin toimitilaratkaisuihin.

Tutkimuskysymyksiä:

- 1) Mikä on kuntien omistaman rakennuskannan ikä, käyttö, neliömäärät ja arvo sote- ja maakuntauudistuksen jälkeisessä tilanteessa ja miten rakennuskanta jakaantuu kuntiin?
- 2) Mikä on sote- ja maakuntauudistuksen jäljelle jäävän rakennuskannan ylläpitämisen kuntataloudellinen merkitys?
- 3) Millaisin keinoin tilatehokkuutta olisi mahdollista nostaa?
- 4) Minkälaisia kannustinjärjestelmiä valtion olisi mahdollista käyttää?
- 5) Onko mahdollista rakentaa kuntien yhteisiä konsepteja ja järjestelmiä kiinteistöhallintaa varten ja mitä niiden toimivuus edellyttäisi?
- 6) Miten laajalle elinkaarimallien käyttö kunnissa on levinnyt, mitkä ovat kokemukset mallin käytöstä ja olisiko perusteltua pyrkiä laajentamaan sen käyttöä?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallitus päätti puoliväliriihessä keväällä 2017 hallitusohjelman 1 mrd. euron pitkän aikavälin kustannussäästöjen toteuttamistavoista. Tähän liittyen selvitetään mahdollisuuksia kuntien rakennuskannan käytön tehostamiseen sekä tähän rakennuskantaan liittyvän säästöpotentiaalin hyödyntämiseen.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Taustoitusta, mukaan lukien olemassa olevan tiedon meta-analyysit ja strategian toimeenpanoa tukevaa tietoa, mukaan lukien tilannekuva-analyysit

7.9 Kyberturvallisuuden strateginen johtaminen Suomessa

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 130 000 €

Aikajänne: 8/2017–12/2017

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen: Suomen Kyberturvallisuusstrategia julkaistiin 2013. Siihen liittyvä uusi päivitetty toimeenpano-ohjelma 2017-2020 hyväksyttiin Turvallisuuskomiteassa 10.4.2017. Päivitetty toimeenpano-ohjelma sisältää 22 toimenpidettä, joihin lukeutuvat seuraavat toimenpiteet: Strateginen johtajuus on määritetty (nro 1), valtionhallinnon kyberturvallisuuden johtamisen malli on luotu ja organisoitu (nro 2), julkisen hallinnon kyberhäiriötilanteiden operatiivinen hallintamalli on toteutettu ja toiminnassa (nro 3) ja toimeenpano-ohjelman seurantamittaristo on luotu (nro 7). Näiden toimenpiteiden toteuttaminen vaatii tutkimus- ja selvitystyötä.

Helmikuussa 2017 julkaistussa valtioneuvoston selvityksessä ”Suomen kyberturvallisuuden nykytila, tavoitetila ja tarvittavat toimenpiteet tavoitetilan saavuttamiseksi” todetaan, että: ”Kyberturvallisuuden kokonaisvaltainen, koko yhteiskunnan eri kybertoiminnot kattava ja yhdistävä, johtajuuden epämääräisyys ja puuttuminen nousivat tutkimuksessa vahvasti esille. Johtopäätöksenä voi todeta, että strategisen johtajuuden selkeyttäminen ja vahvistaminen ovat hyvin oleellinen asia Suomen kyberturvallisuuden vision saavuttamisen varmistamisessa.”

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä kokonaisturvallisuudesta 5.12.2012 on kuvattu kokonaisturvallisuuden vastuiden jakautuminen, varautumisen sekä häiriötilanteiden hallinnan vastuun. Kyberturvallisuuden strateginen johtaminen Suomessa -selvityshankkeessa on tarkoitus laatia selviä toimenpide-ehdotuksia yhteiskunnan ja julkisen hallinnon strategisen kyberturvallisuuden varautumisen, kyberturvallisuuden tilan mittaamisen ja laajalti vaikuttavien kybertoimintaympäristöä koskevan häiriötilanteiden hallintaan. Keskeisiä tarkasteltavia kysymyksiä ovat yhteiskunnan ja julkisen hallinnon strategisen johtamisen vastuut, rakenteet ja prosessit, kansainväliset ja kansalliset kyberturvallisuuden mittaamisen kehikot ja menetelmät sekä laajojen kyberhäiriötilanteiden hallintaan osallistuvat organisaatiot ja niiden työnjako. Lisäksi selvitetään häiriötilanteen hallintaan liittyvää tilannekuvaa ja -ymmärrystä sekä sen analysointia.

Tutkimuskysymyksiä: Selvitystyön on tarkoitus vastata seuraavanlaisiin kysymyksiin:

- Mitä on kyberturvallisuuden strateginen johtajuus ja miten sitä toteutetaan kokonaisturvallisuuden vastuunmallissa?
- Miten yleinen häiriötilanteiden hallintamalli toteutetaan laajoissa kyberturvallisuuden häiriötilanteissa?
- Miten kyberturvallisuuden strateginen johtaminen on organisoitava?
- Mikä on valtionhallinnon kyberturvallisuuden johtamisen rakenne?
- Mikä on kyberhäiriötilanneymmärryksen analysoinnin prosessi ja toimijat?
- Ottaen huomioon olemassa olevat kansainväliset indeksit ja mittarit, mikä on tarkoituksenmukaisin menettely ja mittaristo kyberturvallisuuden tilan jatkuvalla arvioimiselle Suomessa ja kyberturvallisuuden toimeenpanon edistymiselle?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan: Selvitystyö toteuttaa osaltaan pääministeri Sipilän hallitusohjelman kivijalkahanketta nro. 7 - Kyberturvallisuus kansalaisten arjen ja yritysten kasvun tukena. Selvitystyö on myös osa huhtikuussa 2017 hyväksytyyn Kyberturvallisuusstrategian päivitetyn

toimeenpano-ohjelman toimenpidekohtien 1 - 3 ja 7 toimeenpanoa. Selvitystyö toteuttaa kyberturvallisuuden tilaa Suomessa selvittäneen VN TEAS -hankkeen strategista johtamista koskevan jatkotutkimustarpeen. Selvityksessä saatavaa tietoa ja suosituksia voidaan myös soveltuvin osin hyödyntää esimerkiksi käynnissä olevassa liikenne- ja viestintähallinnon virastouudistushankkeessa ja arvioitaessa sen yhteydessä.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Taustoitukset, tilannekuva-analyysi ja toimintavaihtoehtojen vertailu.

8.6 Suomalainen työ murroksen jälkeen - päätöksentekotarpeiden ennakointi

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €

Aikajänne: 8/2017–03/2018

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Pohjautuen jo tutkittuun tietoon, hallituksen tulevaisuusselonteon 1. osaan ja jaettuun ymmärrykseen työn tulevaisuuden suunnista, haemme tällä selvityksellä näkemyksiä tulevaisuuden työn ja työelämän rakentamisen edellyttämistä konkreettisista yhteiskuntapolitiikan ja järjestelmätason muutoksista ja niihin liittyvistä päätöstarpeista. Keskeiset ratkaisut voivat liittyä mm. uusiin avauksiin sosiaaliturvan kokonaisuudistuksesta tai kansallisesta tekoälyohjelmasta.

Hallituksen tulevaisuusselonteon teemana on työn murros ja työn tulevaisuus, joka perustuu syvään ja sukupolvien yli jatkuvaan teknologis-taloudelliseen muutokseen. Kyse ei ole nopeasta siirtymisestä yhdestä tavasta tehdä töitä johonkin toiseen vaan pitkään jatkuvasta muutoksesta kohti entistä moninaisempaa ja monipuolisempaa työn maailmaa. Murroksen taustalla on tuttuja megatrendejä kuten digitalisaatio, globalisaatio, väestörakenteen muutos, kaupungistuminen ja ilmastonmuutos. Aivan murroksen ytimessä ovat automaatio, robotit ja tekoäly, osaamisen kehitys, luova tuho, sekä jakamis- ja alustatalouden kehitys, jotka muuttavat työvoiman rakennetta, työn sisältöä ja työnantaja-työntekijä-suhdetta sekä työn ja talouskasvun välistä suhdetta. Hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn turvaaminen vaativat uudenlaista ajattelua työstä ja toimeentulosta. Aiheesta tehty laajalti selvityksiä, jotka toimivat nyt haettavan hankkeen taustana.

Hankkeessa muotoillaan valmiuksia, politiikkakysymyksiä ja -vastauksia sekä ratkaisuja ja toimenpide-ehtouksia systeemiseen muutokseen, jota työn murros tulevaisuudessa aiheuttaa. Tuloksena esitetään tulevaisuuden työn edellyttämiä muutoksia ja Suomen tulevaisuuden menestyksen kannalta keskeisiä päätöksentekoon ja tarpeen mukaan lainsäädäntöön (mm. työlainsäädäntö, sosiaaliturva, verotuskysymykset, työn ja talouskasvun suhde) liittyviä tarpeita.

- Työn murrosta tarkastellaan pitkällä aikavälillä (15–20 vuotta). Tulokset voidaan esittää esimerkiksi tiekarttana tai muulla sopivalla tulevaisuusorientoituneella tavalla. Hankkeelta odotetaan myös näkemyksiä siitä, millaisia vaikutuksia on odotettavissa, jos tunnistettuja muutoksia ja päätöksiä tehdään. Hankkeen tuloksena tunnistetaan ja esitetään keskeiset muutos-, kehitys- ja päätöksentekotarpeet liittyen työn tulevaisuuteen Suomessa. Tuloksena on ratkaisukeskeinen, konkreettinen ja tarpeen mukaan visuaalinen selvitys.

Tutkimuskysymyksiä:

- Mitä päätöksentekotarpeita ja -tilanteita on ennakoitavissa liittyen työn tulevaisuuteen (lähitulevaisuudessa ja pitkällä aikavälillä)?
- Mitä konkreettisia tarpeita muutosajurit kuten väestön ikääntyminen, maahanmuutto, digitalisaatio, mikrotyö, alustatalous, automaatio ym. luovat työn ja työelämän uudistamiselle?
- Mitä erilaisia toimintavaihtoja hallituksilla (nykyisellä ja tulevilla) on ja mitä ratkaisuja tarvitaan, jotta Suomi selviytyy ja menestyy työn murroksen aiheuttamissa muutoksissa?
- Millaisia vaikutuksia on nähtävissä, jos hankkeessa ennakoituja päätöksiä tehdään?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Selvitys tukee hallituksen tulevaisuusselontekoa ja hyödyntää tulevaisuusselontekoon liittyvää jo tehtyä tutkimusta ja selonteon ensimmäisessä vaiheessa rakennettavaa jaettua ymmärrystä työn tulevaisuudesta.

Yhteys hallituksen uuden toimintasuunnitelman avauksiin tekoälyohjelmasta sekä sosiaaliturvan kokonaisuudistuksesta (ml. perustulokeilu ja osallistumistulokeilu).

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

- Toiminta- ja politiikkavaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia vertailevaa tietoa.

8.7.1 Euroopan unionin rahoitusjärjestelmän (omien varojen järjestelmän) uudistaminen: nykyisten rahoitusmuotojen ja mahdollisten uusien EU-tulojen soveltuvuuden arviointi

**Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 100 000 €
Aikajänne: 8/2017–2/2018**

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Tutkimus Montin ryhmän suosituksen vaikutuksista ensisijaisesti Suomen kannalta, mutta myös koko EU:n toiminnan kannalta. Tuloksena koostetaan mahdollisia uusia ehdotukset, jotka tukevat Suomen näkemyksiä.

Euroopan unionin omat varat ovat EU:n tuloja, jotka myönnetään EU:n talousarvion rahoittamiseksi. Ne kuuluvat unionille ilman kansallisten viranomaisten erillisiä päätöksiä. Omat varat jaetaan ns. perinteisiin omiin varoihin, joita ovat sokerin tuotantomaksut ja tullit sekä muihin omiin varoihin. Näitä ovat jäsenvaltioiden arvonlisäveropohjaan perustuva maksu (ALV-vara) ja bruttokansantuloon perustuva täydentävä vara (BKTL-vara), jolla rahoitetaan 70 - 75 % unionin menoista. Kaikkiin em. omien varojen järjestelmän luokkiin sisältyy maksualennusjärjestelmä.

Mario Montin johtama työryhmä sai toimeksiannoksi vuonna 2014 arvioida omien varojen järjestelmää yksinkertaisuuden, läpinäkyvyyden ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Ryhmän loppuraportti valmistui joulukuussa 2016. Työn perusteella komissio tulee arvioimaan ovatko uudet aloitteet omien varojen järjestelmän alueella tarpeen. Uudistukset otettaisiin käyttöön mahdollisesti seuraavalla rahoituskehyskaudella (2021-).

Komission aikaisempiin esityksiin ja Montin ryhmän työhön perustuen on todennäköistä, että komissio tulee esittämään *uusia omia varoja* nykyisten perinteisten omien varojen ja BKTL-varan rinnalle. Uudet omat varat kytkeytyisivät tiukasti EU:n strategiaan tavoitteisiin ja eurooppalaiseen lisäarvo-käsitteeseen.

Mahdolliset uudet omat varat voidaan jaotella seuraavasti:

- *EU:n yhteismarkkinoita ja jäsenvaltioiden fiskaalista yhteistyötä vahvistavat omat varat:* uusi ALV oma vara (korvaa nykyisen ALV-varan), yhteisöveroon perustuva oma vara sekä rahoitustransaktioveroon tai -aktiiviteettiveroon pohjautuvat omat varat.
- *Uudet omat varat, jotka liittyvät energiaunioniin, ympäristöön, ilmastoon ja liikenteeseen:* hiilidioksidivero, sähkövero, päästökauppaan liittyvä maksu, polttoainevero, tai välillinen vero kolmansista maista tuotetuille tavaroille, joilla ympäristölle haitallisia vaikutuksia (korkeat päästöt).

Omien varojen uudistuksen lopullisena tavoitteena tulisi olla EU:n tulojen kertyminen suoraan ns. aitojen omien varojen kautta (ei siis välillisesti kansallisten budjettien kautta).

Montin ryhmä esittää harkittavaksi myös *muuta tuloja EU:n menojen kattamiseksi*, jotka eivät olisi varsinaisia omia varoja, vaan EU:lle suoritettavia maksuja. Nämä tulot liittyisivät suoraan EU:n

keskeisiin politiikkoihin ja prioriteetteihin kuten rajavalvontaan, digitaalisiin yhteismarkkinoihin, ympäristönsuojeluun tai energiatehokkuuteen.

Iso-Britannian ero EU:sta tekee nykyisin Iso-Britannian saaman maksualennuksen tarpeettomaksi. Samalla ryhmän mielestä voidaan poistaa nykyinen varsin monimutkainen *arvonlisäveroon perustuva oma vara* (ALV-vara). ALV-varan olemassaoloa on perusteltu tähän asti sillä, että se on olennainen osa Iso-Britannian maksualennuksen laskentaa.

Samalla ryhmä *suositaa kaikista maksualennuksista luopumista* omien varojen järjestelmästä. Jos jäsenvaltion nettomaksutaakka osoittautuu poikkeuksellisen korkeaksi, tätä taakkaa voidaan lieventää ajallisesti ja määrällisesti rajoitetulla kompensatiolla.

Tutkimushankkeessa on tavoitteena selvittää parantavatko mm. Montin ryhmän suositukset toteutuessaan EU:n ja EU:n budjetin toimivuutta: vievätkö kohti eurooppalaista lisäarvo-periaatetta. Mikä on mahdollinen lisäarvo Suomen kannalta? Lisäksi hanke keskittyy arvioimaan erityisesti ehdotuksia uusista omista varoista: parantavatko ehdotukset toteutuessaan EU-rahoituksen läpinäkyvyyttä esim. kansalaisten näkökulmasta. Tuoko ehdotetut uudet omat varat ja omien varojen järjestelmä oikeudenmukaisuutta, yksinkertaisuutta tai hallinnollista kustannustehokkuutta nykyiseen omien varojen järjestelmään verrattuna?

Hankkeessa arvioidaan myös maksualennusjärjestelmää: voidaanko nykyinen varsin sekava maksualennusjärjestelmä korvata yksinkertaisemmalla, yleisellä maksualennusjärjestelmällä?

Tutkimuskysymyksiä:

- Parantavatko raportin ehdotukset toteutuessaan EU:n toimivuutta, vievätkö kohti eurooppalaista lisäarvo-periaatetta, jonka mukaan EU-budjetin tulisi keskittyä niihin tavoitteisiin, jotka tuovat laajimman eurooppalaisen lisäarvon? Mahdollinen lisäarvo Suomen kannalta?
- Parantavatko ehdotukset toteutuessaan EU-rahoituksen läpinäkyvyyttä esim. kansalaisten näkökulmasta? Tuoko ehdotetut muutokset oikeudenmukaisuutta, yksinkertaisuutta tai hallinnollista kustannustehokkuutta nykyiseen omien varojen järjestelmään verrattuna?
- Mahdolliset uudet omat varat:
 - o Onko ryhmä arvioinut mahdollisia uusia varoja kattavasti (onko käytetty kriteeristö oikein asetettu/kattava)?
 - o Onko ryhmä tehnyt oikeat johtopäätökset käytetyn kriteeristön avulla?
 - o Soveltuuko mahdollinen uusi oma vara EU:n toiminnan rahoittamiseen? Jos ei nyt, voidaanko ajatella soveltuvan 5-10 vuoden päästä (esim. verotuksen harmonisoinnin etenemisen näkökulmasta)?
 - o Liittyykö mahd. uusien omien varojen keräämiseen/hallinnoimiseen uusia kustannuksia? Onko mahd. uusien omien varojen pohjana olevien verojen keräämisessä ja verojen keräämisen tehokkuudessa eroja jäsenvaltioiden välillä?
 - o Mitkä ovat mahd. uuden oman varan vaikutukset EU:n kannalta (taloudelliset ja muut vaikutukset: ohjaavat vaikutukset)? Suomen kannalta?
 - o Arvio ehdotuksen hyödyistä ja haasteista/haitoista (plussat ja miinukset)?

- Liittyykö nykyiseen järjestelmän nojautumiseen BKTL omaan varaan riskejä? Voidaanko nykyinen BKTL oma vara vaihtaa ostovoimakorjattuun BKTL varaan? Liittyykö joitakin riskejä tämän laskemiseen? Miten ostovoimakorjattu BKTL oma vara voisi toimia käytännössä (järjestelmä hallintoineen)?
- Ryhmä suosittelee pitäytymistä perinteisissä omissa varoissa. Onko joitakin näkökohtia, jotka tulisi huomioida näiden omien varojen osalta?
- Mahdolliset uudet EU-budjetin tulonlähteet (jotka eivät ole varsinaisia omia varoja) liittyen mm. rajavalvontaan, digitaalisiin yhteismarkkinoihin, ympäristönsuojeluun tai energiatehokkuuteen.
- Nykyisen maksualennusjärjestelmän uudistaminen: yksinkertaisempi, avoimempi, yleinen maksualennusjärjestelmä (General correction mechanism)?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hanke tukee osaltaan hallitusohjelman tavoitetta, jossa EU:n tulevissa rahoituskehysneuvotteluissa on noudatettava tiukkaa budjettikuria ja huolehdittava, että Suomen nettomaksuosuus on kohtuullinen ja oikeudenmukainen ja siinä huomioidaan Suomen taloustilanne.

Suomi on pitänyt tärkeänä (EU-vaikuttamisstrategia 2016), että rahoituskehysten painopistettä jatkossakin siirretään yhä vahvemmin tukemaan talouskasvua, työllisyyttä ja osaamista. Rahoitettujen toimien on tähdättävä eurooppalaisen lisäarvon syntymiseen ja vaikuttavuuteen. EU-rahoituksen tulisi jatkossakin täydentää, ei korvata, kansallista rahoitusta.

Rahoitus tulisi kohdentaa uudelleen vastaamaan tämänhetkisiä tarpeita, kuten rajavalvonta, muuttoliike ja yhteinen puolustus – maksukaton puitteissa kasvattamatta budjetin kokoa.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

- Toimintavaihtoehtojen vertailua

8.9 Talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi ja sen kehittäminen

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €

Aikajänne: 8/2017–8/2018

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Hallitus hyväksyi 4.5.2016 valtioneuvoston periaatepäätöksensä hallituksen tasa-arvo-ohjelman, johon sisältyy hanke talousarvion sukupuolivaikutusten arvioinnista. Ministeriöitä on veloitettu kirjaamaan talousarvion valmisteluvaiheessa pääluokkaperusteluihin tasa-arvovaikutuksiltaan relevantit toimet. Talousarvion sukupuolivaikutusten systemaattista arviointia ei Suomessa ole toistaiseksi tehty. Hallituksen tasa-arvo-ohjelman mukainen budjetin sukupuolivaikutusten arviointi, vaikutusarviointien menetelmien luominen ja kehittäminen vahvistavat tietoisuutta päätösten vaikutuksista.

Tässä hankkeessa keskitytään veroja, julkisia palveluja ja tulonsiirtoja koskevien sukupuolivaikutusten arviointimenetelmien kehittämiseen. Perimmäisenä tavoitteena pidemmällä aikavälillä on, että veroihin, julkisiin palveluihin ja tulonsiirtoihin sovellettavaa sukupuolivaikutusten arviointikehikkoa voitaisiin soveltaa mahdollisimman laajasti valtionhallinnossa osana talousarvion valmisteluprosessia.

Eryistä huomiota tulee kiinnittää suorien ja epäsuorien vaikutusten arviointiin sekä näiden vaikutuskanavien tunnistamiseen. Sukupuoli on vaativa tulokulma, koska etuusjärjestelmät ovat lähtökohtaisesti sukupuolineutraaleja. Esimerkiksi kotihoidon tuki on sukupuolittunut etuus, jota käyttävät pääosin naiset. Näin määrärahan muutokset vaikuttavat erityisesti naisten käytettävissä oleviin tuloihin. Toisaalta tutkimusten mukaan naisten työn tarjonta on erityisen sensitiivistä kotihoidon tuen tasolle, joten kotihoidon tuen leikkaaminen voi parantaa naisten työhön osallistumista ja palkkakehitystä. Pitkien työelämän katkojen katsotaan heikentävän naisten palkkakehitystä, joka heijastuu palkkaeroihin. Lisäksi huomiota tulee kiinnittää julkishyödykkeiden ja palvelujen käsittelyyn. Esimerkiksi julkishyödykkeiden, kuten vaikkapa koulutuksen, sukupuolivaikutusten arviointi edellyttää erityistä näkökulmaa. Osa suorista tuista, kuten vaikkapa lapsilisät, eivät välttämättä yksiselitteisesti kohdistu tietylle sukupuolelle, vaan ne voidaan käyttää perheen yhteisiin menoihin. Tämänkaltaisten määrärahojen käsittely edellyttää kotitalouteen liittyvien ominaisuuksien harkintaa.

Tutkimushankkeessa tulee huomioida erityyppisten budjetin tulo- ja menoerien luonteenpiirteet sukupuolivaikutuksia arvioitaessa. Tarkasteluun mukaan otettavat verot, julkiset palvelut ja tulonsiirrot on täten järkevää valita ja jäsentää selvitystyön kannalta tarkoituksenmukaisilla tulo- ja menojaotteluilla.

Hanke voidaan toteuttaa joko yhden tai useamman toimeksisaajan toimesta. On mahdollista toteuttaa hanke siten, että suorien ja epäsuorien sukupuolivaikutusten arvioinnin tekee eri toimeksisaaja. Toimeksisaajien tulee kuitenkin varmistaa hankkeiden keskinäiset asiayhteydet.

Tutkimuskysymyksiä:

- Hankkeessa arvioidaan soveltuvilta osin vuoden 2017 talousarvioesityksen ja muun julkisen rahan käytön vaikutuksia eri sukupuolten taloudelliseen asemaan, huomioiden budjetin tulo- ja menoerien erilaiset ominaisuudet:

- Verotuksen ja suorien tulonsiirtojen osalta (verotus, tulonsiirrot)
- Yksilöiden suoraan kuluttamat julkiset palvelut (terveydenhuolto, koulutus)
- Puhtaat julkishyödykkeet (poliisi, oikeuslaitos)
- Miten budjetin sukupuolivaikutuksia arvioidaan muissa maissa ja miten näitä kokemuksia tulisi hyödyntää Suomessa?
- Konkreettisia kehittämissuunnitelmia siitä, miten talousarviossa sukupuolivaikutusten arviointiprosessia tulisi kehittää?

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

- Vuoden 2016 talousarvio
- Vuoden 2017 talousarvio
- Pääministeri Sipilän hallituksen hallitusohjelman liite 6 vuoden 2016 osalta
- Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2016-2019
- Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2012-2015. Loppuraportti
- Valtioneuvoston selonteko naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 2010
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

- Ennakointitietoa ja taustoitusta, mukaan lukien olemassa olevan tiedon meta-analyysit,
- Strategian toimeenpanoa tukevaa tietoa, mukaan lukien tilannekuva-analyysit

8.10 Valtion vuokrajärjestelmän toimivuuden arviointi

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €
Aikajänne: 8/2017–7/2018

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Valtio toimii suurelta osin omistamissaan tiloissa (ml. mm. yleiskäyttöiset toimitilat, erityiskiinteistöt, puolustuskiinteistöt). Tilojen omistajahallinta on keskitetty Senaatti-kiinteistöt –nimiseen valtion liikelaitoslain (1062/2010)mukaiseen liikelaitokseen, joka on valtion sisäinen palveluntarjoaja (ns. in house) ja jolta valtion virastot pääosin ovat vuokranneet toimitilansa. Senaatti-kiinteistöt tulouttaa valtion talousarvioon mm. vuokraustoiminnasta kertyvän ylimääräisen voiton VN:n päätöksen mukaisesti sekä tarpeettomiksi käyneiden kiinteistöjen myyntivoitot. Valtion kiinteistö- ja toimitilastrategiat ohjaavat virastojen ja Senaatti-kiinteistöjen toimintaa. Vuokrasuhteen ehdot sekä mm. Senaatti-kiinteistöjen tuottotavoite poikkeavat markkinatoimijoiden vastaavista käytännöistä.

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on selvittänyt valtionhallinnon toimitilojen vuokrausta Senaatti-kiinteistöiltä ja antanut siitä lausuntonsa. Asiaa on käsitelty eduskunnassa ja sen jälkeen valtion vuokrajärjestelmä on valtiovarainministeriön toimenpitein uudistettu (asetusmuutos 242/2015). Uusi vuokrajärjestelmä otettiin käyttöön 1.1.2016.

Eduskunta on EK 14/2016 vp tarkastusvaliokunnan mietintöön (TrVM 2/2016) pohjautuvassa kannanotossaan edellyttänyt, että **hallitus selvittää ulkopuolisella taholla uuden vuokrajärjestelmän ja tilankäyttöä koskevien toimenpiteiden vaikutukset**

- 1) vuokralaisten asemaan,
- 2) toimitilatarpeisiin ja
- 3) asiakastyytyvyyteen

sekä raportoi tuloksista eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksessa.

Tutkimuskysymyksiä:

Tehtäväksianto on kaksiosainen:

1) Tehtävänä on arvioida valtion uuden vuokrajärjestelmän toimivuutta valtion kokonaisedun, valtion toimitilastrategian sekä kiinteistöstrategian tavoitteiden toteutumisen kannalta.

Erityisesti tehtävänä on arvioida:

- Johtaako uudistuksen jälkeen perittävän ylläpitovuokran ja pääomavuokran yleinen taso ja määräytymisperusteet kokonaisuutena virastojen kannalta edullisempaan vuokratasoon kuin markkinaehtoisesti määräytyvät vuokrat
- Onko uuden vuokrajärjestelmän mukainen vastuu- ja tehtäväjako Senaatti-kiinteistöjen ja virastojen kesken toimiva ja selkeä.

- Uuden vuokrajärjestelmän vaikutus toimitilastrategian tavoitteiden toteutumiseen sekä virastojen toiminnasta syntyviin tilatarpeisiin: valtion tilankäytön tehostaminen, toimitilakustannusten alentaminen ja joustavuuden lisääminen
- Uuden vuokrajärjestelmän investoinnin jäännösarvon takaisinmaksun mallin merkitys toimitilatarpeiden muutoksessa ja erityisesti ennakoimattomissa muutostilanteissa Senaatin ja toisaalta virastojen näkökulmasta
- Asiakastyytyväisyyden seurantamalli ja kehitys
- Tukeeko vuokrajärjestelmä valtion toimitila- ja kiinteistöstrategioiden tavoitteita ennakoivan tilojen käytön uudistamisen ja tiivistämisen tarpeiden ja tarpeettoman kiinteistöomaisuuden myynnin osalta.

2) Toisena tehtävänä on selvittää taloustieteen keinoin perusvalinnan taloudellista tarkoituksenmukaisuutta ja arvioida nykyistä toimintamallia suhteessa vaihtoehtoisin tapoihin ratkaista valtion toimitilatarpeet, ottaen huomioon mm. vaikutukset valtion toimintaan, vuokratason ja kiinteistömarkkinoiden toimivuuteen.

Erityisesti tehtävänä on arvioida:

- Onko nykyinen toimintamalli ja rakenne valtion kokonaistaloudellisesta näkökulmasta perusteltu, kun sitä verrataan muihin perusratkaisuihin, kuten esimerkiksi oman toimitilakannan myyntiin ja tarvittavien tilojen vuokraamiseen markkinoilta
- Arvioinnissa tulee ottaa huomioon vuokramarkkinoiden toimivuus eri alueilla sekä valtion tarvitsemien tilojen käyttötarkoitus.
- Hankkeessa tulee arvioida valtiolle toimitiloista aiheutuvia rahavirtoja ja valtion tilahallinnan kustannustehokkuutta sekä laatua verrattuna muihin toimijoihin.
- Mitä Suomi voisi oppia muiden maiden kokemuksista valtion tilahallinnan järjestämisestä
- Valtion (Senaatti) omaisuussalkun rakenne ja analysointi, jotta sille vaihtoehtoisia toimintamalleja voitaisiin arvioida
- Tutkimusryhmän tulee esittää konkreettisia kehittämissuunnitelmia siitä, millainen rakenne ja toimintamalli olisi kokonaistaloudellisesti toimivin valtion toimitilojen hankinnan ja hallinnan toteuttamiseksi

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hanke tukee valtion toimitilastrategian toteuttamista, joka on osa julkisen sektorin kestävyysvajeen pienentämisen työkaluja. Toimitilastrategian tavoitteina on valtion uusien työnteon tapojen edistäminen ja tilankäytön tehostaminen. Vuokrajärjestelmäuudistuksen tarkoituksena oli omalta osaltaan lisätä joustavuutta, läpinäkyvyyttä ja yhdenmukaisuutta säästöjen aikaansaamisessa.

Hanke tukee valtion omaisuuden hallinnan ja käytön tehokkuuden kehittämistä ja varmistamista.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

- Riippumattoman ulkopuolisen arvion tekeminen
- Kansainvälisten vertaiskäytäntöjen hakeminen ja vertailutiedon tuottaminen

8.11 Asuinhuoneistojen sähköiseen hallintaan ja vaihdantaan siirtymisen taloudelliset ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset

**Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 120 000 €
Aikajänne: 8/2017–12/2017**

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Sähköinen asunto-osakerekisteri -hanke (ASREK-hanke) on hallitusohjelmaan liittyvän Digitalisoidaan julkiset palvelut -kärkihankkeeseen kuuluva hanke. Toimintatapojen uudistamisen ministerityöryhmä päätti hankkeen toteuttamisesta 2. helmikuuta 2016. Hankkeen ja tulevan rekisteri- ja palvelukokonaisuuden vastuutahoksi on osoitettu maa- ja metsätalousministeriö. Hankkeen sisältö ja vaikutukset ulottuvat useiden ministeriöiden, erityisesti oikeusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä valtiovarainministeriön toimialaan. Hankkeen strategista ohjausta varten ministeriö on asettanut eri ministeriöiden edustajista koostuvan ohjausryhmän ja lainvalmistelua varten lainsäädäntötyöryhmän.

Tarkoituksena on, että asunto-osakerekisteri (ASREK) muodostaa perusrekisteriluonteisen loogisen kokonaisuuden asuntojen ja asunto-osakeyhtiöiden omistaja- sekä teknisistä ja taloudellisista tiedoista. Sen toteutuksesta vastaa Maanmittauslaitos. Rekisteriviranomaisen näkökulmasta kysymys on tältä osin pääasiassa uusista tietovarannoista ja niihin liittyvistä julkisista palveluista. Rekisterin käyttäjien osalta kysymys on uusista toimintamalleista niin taloyhtiöiden toiminnan ja hallinnon järjestämisessä kuin asuinhuoneiston vaihdannassa, hallinnassa ja vakuutena käyttämisessä. Uusiin toimintamalleihin liittyvien muiden viranomaisten ylläpitämien sähköisten palveluiden toteutuksesta vastaa kukin viranomainen osaltaan. Hanke edellyttää laajaa, hallinnonalojen rajat ylittävää yhteistyötä ja ymmärrystä sen vaikutuksista laajalti erilaisiin kohderyhmiin, kuten taloyhtiöihin, niille palveluita tuottaviin elinkeinoelämän toimijoihin sekä, erilaisiin asuinhuoneiston omistajiin ja haltijoihin (mm. asukas-osakkaat, sijoittajaosakkaat).

Lainvalmistelun on tarkoitus johtaa hallituksen esityksen antamiseen syysistuntokaudella 2018. Tätä varten on syytä toteuttaa mahdollisimman perusteellinen kuuleminen myös hankkeen vaikutuksista eri yritys- ja väestöryhmien asemaan. Kuuleminen on tarkoitus toteuttaa vuoden 2018 keväällä. Sitä ennen tarvitaan perusteellinen selvitys säädösehdotusten ja koko hankkeen yhteiskunnallisista vaikutuksista vuoden 2017 loppuun mennessä. Selvityksessä voidaan hyödyntää useita taustaselvityksiä, kuten Patentti- ja rekisterihallituksen julkaisema esiselvitys asunto-osakkeiden omistuksen sähköisestä rekisteröinnistä sekä vuosina 2014–2015 Rakennetun ympäristön ja asumisen palvelukokonaisuuden (RYPK) osana tuotetut raportit sähköisen asunto-osakerekisterin toimintamallista ja palvelukonseptista. Lisäksi vaikutusten arvioinnin toteuttajalla on käytettävissään ASREK-palveluiden kokonaisarkkitehtuurin tavoitetilan kuvaus ja muuta hankkeen valmistelumateriaalia. Laskelmien laatimisessa tulee hyödyntää olemassa olevia valtioneuvoston laskentamalleja ja ohjeita yritysten taloudellisten vaikutusten arvioimiseksi sekä Sääntelytaakan vähentäminen Yksi yhdestä-periaatetta soveltamalla-hankkeessa syntyviä tuloksia, jos nämä ovat käytettävissä riittävän ajoissa.

Tutkimuskysymyksiä:

Hankkeen tarkoituksena on tuottaa seuraavaa tietoa:

a) Mitkä ovat uuden tietojärjestelmän ja siihen liittyvän toimintamallin mukaisten, julkista varoista rahoitettavien palveluiden taloudelliset vaikutukset asuinhuoneiston omistajille (yhteisöt ja säätiöt), asunto-osakkeen omistajille, asumisoikeuden haltijoille sekä toisaalta kiinteistönvälittäjille, isännöitsijöille sekä luottolaitoksille. Taloudelliset vaikutukset tulee perustella sanallisesti ja todentaa laskelmin. Vaikutusten kuvauksessa tulee keskittyä kehittämis- ja käyttöönottovaiheen jälkeisiin vaikutuksiin. (Selvitys tulee laatia yhteistyössä ao. ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa)

b) Mitkä ovat uuden tietojärjestelmän ja siihen liittyvän toimintamallin mukaisten, julkista varoista rahoitettavien palveluiden muut yhteiskunnalliset vaikutukset, joita ei voida esittää laskelmien avulla? Vaikutusten kuvauksessa tulee keskittyä kehittämis- ja käyttöönottovaiheen jälkeisiin vaikutuksiin. (Selvitys tulee laatia yhteistyössä ao. ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa)

c) Mitkä ovat muut kriittiset tekijät, kuten yksityiset tietojärjestelmät ja -ohjelmat tai alan toimintatavat, jotka vaikuttavat a ja b kohdassa esitettyjen hyötyjen tai uhkien syntymiseen tai syntymättä jäämiseen? Miten niiden vaikutus on huomioitu taloudellisten ja muiden vaikutusten esittämisessä? Lopputuloksena tulee olla perusteltu selvitys kohdassa a mainittujen toimijoiden taloudellisten ja muiden olosuhteiden muuttumisesta hankkeen seurauksena siten, että muutoksessa käsitellään erikseen seikat, joihin ei käytetä julkista rahoitusta tai joiden toteuttamisesta ei säädetä lainsäädännössä.

Työ tehdään kohdassa a) mainittujen tahojen hallussa olevaa tietoa keräämällä, analysoimalla ja esittämällä (numeerisessa sekä sanallisessa muodossa). Lisäksi hyödynnetään julkisen sektorin aikaisempia kokemuksia ja selvityksiä siltä osin kuin tarkoituksenmukaista vaikutusten arvioimiseksi. Menetelminä voidaan käyttää esim. haastatteluja, kyselyjä, työpajoja ja yrityspaneelia. (lakiehdotuksiin sisältyvien politiikkatoimien yritysvaikutusten tunnistaminen ja esittäminen laskentamallien avulla (ex ante) sekä tiedonkeruu, analyysi ja johtopäätökset myös muista kuin taloudellisista vaikutuksista.

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallituksen kärkihanke 5.1 Digitalisoidaan julkiset palvelut; toimenpide 2 Hallinnon sisäiset prosessit digitalisoidaan ja entiset prosessit puretaan

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Politiikkatoimien arviointi